

Віктор Ярославович КОНОПЕЛЬСЬКИЙ,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального права та кримінології
Одеського державного університету внутрішніх справ;

Ірина Миколаївна ЧЕКМАРЬОВА,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Одеського державного університету внутрішніх справ

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ РЕКОМЕНДАЦІЙ З УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИКИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

У XXI столітті Україна зіштовхнулася з новими геополітичними і кримінологічними викликами, пов'язаними із: порушенням територіальної цілісності країни; посяганням на недоторканість її державних кордонів; зростанням загального рівня злочинності, поширенням тероризму, вбивств, контрабанди, незаконного обігу зброї, наркотиків, торгівлі людьми тощо. Спостерігаються істотні зміни кількісних та якісних показників стану регіональної злочинності, зокрема й у прикордонних областях Півдня України. Сучасна регіональна злочинність у прикордонні стала більш мобільною, гнучкою, тоді, як самі злочинці проявляють більшу досвідченість і активність у запровадженні нових форм, видів і способів ведення злочинної діяльності. На цьому тлі, геополітичні виклики, недосконалість регіональної і національної системи запобігання злочинам перетворюють прикордонні регіони Півдня України (Одеська, Миколаївська та Херсонська області) на зону, сприятливу для протиправної діяльності представників злочинного світу.

Особливості географічного розташування Одеської, Миколаївської та Херсонської областей, їх наближеність до кордонів і адміністративної межі з тимчасово окупованою територією АР Крим, розгалуженість транспортного сполучення міжрегіонального і транскордонного значення, взаємозалежний, розвинений порядок економічних відносин, специфіка природного рекреаційного комплексу, розвиненість економіки та інфраструктури привертають увагу як місцевого так й іногороднього злочинного елемента. Водночас, фактор прикордоння полегшує ведення протиправної діяльності, підсилює привабливість злочинної діяльності з точки зору планування та вчинення злочинів, зникнення з місця події, уникнення від кримінальної відповідальності. Наведене ставить території Південної України до розряду надзвичайно привабливої прикордонної території і, як наслідок, у макрорегіон посиленої кримінологічної загрози. Звертає на себе увагу, негативний стан та динаміка реєстрації кримінальних правопорушень у Причорноморському прикордонні. Порівняння статистичних даних зареєстрованих злочинів у цих регіонах України за 2008–2017 роки свідчить про зростання злочинності понад 30–50 %.

Враховуючи сучасну криміногенну обстановку Одеської, Миколаївської та Херсонської областей, а також реальні можливості і невикористані резерви у діяльності правоохоронних органів, виникає необхідність впровадження у практичну діяльність сучасних рекомендацій з удосконалення практики запобігання злочинності у цих регіонах.

Вирішення проблеми покращення системи запобігання злочинності у Причорноморському прикордонні багато в чому залежить від вдосконалення регіонального законодавства у сфері протидії злочинності – а саме, у розробці та впровадженні у практичну діяльність правоохоронних органів регіональних програм запобігання злочинності. Ці програми мають ґрунтуватися на реальній криміногенній обстановці Одеської, Миколаївської та Херсонської областей, враховувати сучасні кількісні та якісні зміни злочинності, її детермінацію, а також узгоджуватися із планами соціально-економічного та культурного розвитку регіонів. Важливою складовою протидії злочинності у досліджуваних регіонах ми вважаємо впровадження в запобіжну систему прикордонних регіонів оптимальних форм залучення всіх державних і громадських інститутів, комерційних структур, релігійних конфесій і окремих громадян. Для координації діяльності всіх суб'єктів запобігання злочинності у прикордонні потребує створення міжвідомчих комісій із профілактики злочинності. Під час запобігання злочинності потрібно робити акцент на виявлення і усунення типових недоліків в організації, програмуванні та плануванні запобігання злочинності. На одну із перспективних позицій ми виносимо питання налагодження ефективної взаємодії між місцевими органами влади, регіональними правоохоронними органами та громадськістю.

Вдосконаленню системи запобігання злочинності, зокрема, і у прикордонних регіонах Півдня України, сприятиме розроблення спеціальної базової моделі програми запобігання злочинності на регіональному рівні. Вона має включати три рівні заходів – запобігання злочинності на рівні району та вулиці; запобігання злочинності в межах міста та селища; запобігання злочинності в області залежно від виду та типу регі-

ону (прикордонний, столичний, курортний, промисловий, аграрний тощо). Основу такої системи мають складати заходи загальносоціального запобігання регіональній злочинності. Основною метою заходів запобігання злочинності у прикордонних регіонах має бути усунення соціально-економічного, культурного та психологічного підґрунтя детермінації злочинності на територіях населених пунктів. Складові елементи цієї системи передбачають заходи, спрямовані на консолідацію діяльності органів державної влади, територіальних правоохоронних органів, суб'єктів господарювання, громадських об'єднань і окремих громадян на запобігання злочинності, тероризму та іншим протиправним діям. Пріоритетними напрямками зазначеної програми має бути – запобігання організованій злочинності та корупції, насильницькій злочинності, рецидивній, злочинності неповнолітніх, кіберзлочинності, злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, проти довкілля, проти безпеки руху та експлуатації транспорту, у сфері громадської безпеки, проти громадського порядку та моральності тощо.

Ефективна система програмних заходів запобігання злочинності у прикордонному регіоні передбачає упорядкування переліку запобіжних заходів, їх конкретних виконавців і строків реалізації. За висловленням М.М. Ключева, яке ми в цілому підтримуємо, у регіональній комплексній програмі, запобігання злочинності повинні бути також визначені такі показники: цілі і зміст програмного заходу; відповідальні виконавці, а при спільній реалізації заходу декількома органами виконання; час дії кожного заходу (однократно, періодично, постійно); межі дії заходу (регіон, район, мікрорайон); передбачувані зміни в рівні й структурі регіональної злочинності (значне зниження, стабілізація, ослаблення несприятливої тенденції тощо); соціально-демографічні, професійні та інші групи населення, яким адресовані відповідні заходи (наприклад, учні, студенти, підлітки, туристи, відпочивальники, працівники виробничої сфери або сфери обслуговування тощо); галузі життєдіяльності людей (відпочинок, сфера туризму, праця, побут, навчання, дозвілля, господарська та інша діяльність); матеріально-ресурсне забезпечення відповідних заходів (фінанси, кадри, матеріально-технічні засоби); вказівка на контролюючий орган і форму контролю [1, с. 128].

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що вдосконалення системи запобігання злочинності у прикордонних регіонах Півдня України передбачає цілий ряд зважених та оптимальних дій, спрямованих на покращення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів, вдосконалення системи планування та програмування заходів щодо запобігання злочинності, покращення профілактики і практики реагування на злочинність, налагодження ефективної взаємодії всіх суб'єктів протидії злочинності з обов'язковим залученням правоохоронних органів зарубіжних країн.

Список бібліографічних посилань

1. Ключев М. М. Кримінологічні засади програмування запобігання злочинності : дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 08. Київ, 2008. 198 с.

Одержано 19.03.2018